

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-421/23-1

Sprawa C-421/23

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

10 lipca 2023 r.

Sąd odsyłający:

Cour d'appel de Liège (Belgia)

Data wydania postanowienia odsyłającego:

25 maja 2023 r.

Oskarżyciel:

Openbaar Ministerie

Powód cywilny:

Office National de Sécurité Sociale (ONSS)

Oskarżony:

EX

[...]

Cour d'appel de Liège [sąd apelacyjny w Liège]

Wyrok

wydany przez szóstą izbę karną

W SPRAWIE:

PROKURATOR

ORAZ

ONSS [krajowy zakład zabezpieczenia społecznego, Belgia] [...]

- powód cywilny i interwenient

[...]

PRZECIWKO:

[EX], będącemu obywatelem portugalskim, nieposiadającemu znanego adresu w Belgii, który zamieszkiwał w [...] Barcelos (Portugalia), według oświadczenia zamieszkującego obecnie [...] pod adresem 4490 Povoia de Varzim (Portugalia)

- oskarżony

obecnemu i reprezentowanemu przez Steve'a Lamberta, adwokata w Brukseli

Oskarżonemu o to, że:

[...]

A. [...]. [Zarzut nieobjęty apelacją]

B. [...]. [Zarzut nieobjęty apelacją]

C. Nieopłacenie składek na ubezpieczenie społeczne w następstwie odmowy zgłoszenia

Jako pracodawca lub pełnomocnik:

[...]

Uiszczył składki w kwocie niższej niż był zobowiązany lub nie uiszczył ich w wyniku zaniechania, odmowy złożenia deklaracji lub udzielenia informacji, o których mowa w pkt 2, lub w rezultacie czynu, o którym mowa w art. 232 i 235.

W okresie od 31/01/2012 r. do 31/01/2018 jako pracodawca lub pełnomocnik nie opłacał należnych składek z tytułu zatrudnienia personelu faktycznie zatrudnionego na rzecz oskarżonych dziesiątego i jedenastego na terytorium Belgii, czyli 640 pracowników, którzy zostali delegowani z Portugalii do Belgii w sposób noszący znamiona oszustwa.

[...]

D. [...]. [Zarzut nieobjęty apelacją]

E. Oszustwo na gruncie przepisów karnych prawa zabezpieczenia społecznego

[...]

W niniejszej sprawie [...]

[...]

użył fałszywych formularzy dotyczących oddelegowania i fałszywych umów dotyczących oddelegowania na potrzeby oszukańczych oddelegowań pracowników ze spółek w celu nadania oddelegowaniu pracowników pozoru legalności, oraz fałszywych faktur w celu ukrycia oszukańczego charakteru oddelegowania;

[...]

F. [...] [Zarzut nieobjęty apelacją]

G. [...] [Zarzut nieobjęty apelacją]

H. Pranie pieniędzy (współsprawstwo)

[...]

Przekształcił lub przekazał rzeczy, o których mowa w art. 42 ust. 3 kodeksu karnego, w celu ukrycia lub zatajenia ich nielegalnego pochodzenia lub w celu udzielenia pomocy osobie biorącej udział w popełnieniu przestępstwa, z którego pochodzą te rzeczy, w uniknięciu skutków prawnych jej czynów.

Zataił lub ukrył charakter, pochodzenie, umiejscowienie, układ, przemieszczenie lub własność rzeczy, o których mowa w art. 42 ust. 3 kodeksu karnego, mimo że znał lub powinien był znać ich pochodzenie.

Uwzględniając wyrok wydany w dniu **10 listopada 2021 r.** (nr sygnatury 989) przez tribunal de première instance de **Namur** [sąd pierwszej instancji w Namur], wydział **Namur**, w którym:

W POSTĘPOWANIU KARNYM:

Stwierdzono, że zarzuty A, B, C, D.1, D.2, D.3, E, F, G.1 i H zostały wykazane zgodnie z ich treścią;

Skazano oskarżonego:

- na karę **4 lat pozbawienia wolności i grzywnę w wysokości 100 000 EUR x 6**, podwyższoną w ten sposób do **600 000 EUR**, lub równoważną 3 miesiącom zastępczego pozbawienia wolności; z **warunkowym zawieszeniem** jej wykonania na okres 5 lat w odniesieniu do połowy kary pozbawienia wolności i kary grzywny;

- [...] [kary dodatkowe, bez znaczenia dla pytań prejudycjalnych]

ORZECZONO

- **konfiskatę** kwoty 15 461 997,38 EUR

Postanowiono, że kwota ta zostanie przyznana ONSS.

- [...] [inne konfiskaty, bez znaczenia dla pytań prejudycjalnych]

W POSTĘPOWANIU CYWILNYM:

[...]

Wniesienie powództwa adhezyjnego przez ONSS uznano za dopuszczalne i zasadne do wysokości kwoty określonej wstępnie na 15 978 913,72 EUR.

[...]

[...]

PO PRZEPROWADZENIU NARADY:

1. Postępowanie.

Apelacje oskarżonego [EX] i prokuratury przeciwko oskarżonemu są dopuszczalne, ponieważ wniesiono je w formie i terminie przewidzianych prawem.

Oskarżony kwestionuje winę w zakresie zarzutów C, E i H, wymiar kary i dyspozycje wyroku cywilnego.

Prokurator krytykuje natomiast wysokość kary.

2. Analiza.

Okoliczności faktyczne sprawy

Kontekst przedstawił należycie sąd pierwszej instancji.

Wystarczy przypomnieć, że oskarżonemu udowodniono, że za pośrednictwem spółek belgijskich, portugalskich, angielskich i luksemburskich zatrudnił na terytorium Królestwa Belgii w sektorze budowlanym 650 pracowników mających obywatelstwo portugalskie.

Sąd apelacyjny, który rozpatruje jedynie kwestie dotyczące zarzutów C (nieuiszczanie składek na ubezpieczenie społeczne), E (oszustwo na gruncie przepisów karnych prawa zabezpieczenia społecznego) i H (pranie pieniędzy),

zauważa, że w latach 2011–2017 oddelegowano pracowników portugalskich na terytorium Belgii do pracy na budowach na podstawie fałszywych zaświadczeń A1.

Sąd pierwszej instancji uznał, że zaświadczenia A1 i umowy o oddelegowaniu – których dotyczyły zarzuty D1 i D2 niezakwestionowane przed sądem apelacyjnym – były fałszywe.

O zaświadczenia potwierdzające oddelegowanie występuje się do portugalskich organów zabezpieczenia społecznego, które z kolei wydają je po to, aby pracownicy wskazani we wspomnianych zaświadczeniach mogli pozostać w systemach zabezpieczenia społecznego państwa pochodzenia.

Ponadto, aby pracownika można było oddelegować do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, konieczne jest, aby pracodawca w państwie, w którym ma siedzibę, wykonywał znaczną część swojej działalności, przy czym maksymalny okres oddelegowania wynosi 24 miesiące.

Co do istoty sprawy

Oskarżony podnosi jako pierwszy zarzut, że gdy właściwa instytucja przyjmującego państwa członkowskiego wyraża wątpliwości co do prawdziwości okoliczności leżących u podstaw wydania zaświadczeń A1, ocena ich zasadności należy do właściwej instytucji zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, które wydało te zaświadczenia.

Bezsporne jest, że tak długo jak zaświadczenie A1 nie zostaje wycofane lub uznane za nieważne, właściwa instytucja państwa członkowskiego, w którym pracownik wykonuje pracę, powinna uwzględniać okoliczność, że ten pracownik podlega już ustawodawstwu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę przedsiębiorstwo go zatrudniające, i instytucja ta nie może w rezultacie poddać rozpatrywanego pracownika własnemu systemowi zabezpieczenia społecznego¹.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przypomina, że z zasady lojalnej współpracy wynika, iż każda instytucja państwa członkowskiego powinna dokonać starannego rozpatrzenia zastosowania własnego systemu zabezpieczenia społecznego. Z zasady tej wynika również, że instytucje innych państw członkowskich mają prawo oczekiwać, iż instytucja danego państwa członkowskiego zastosuje się do tego obowiązku².

¹ Wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

² Zobacz analogicznie wyrok z dnia 3 marca 2016 r., Komisja/Malta (C-12/14, EU:C:2016:135, pkt 37).

W rezultacie to do właściwej instytucji państwa członkowskiego, która wydała zaświadczenie A1, należy rozważenie zasadności jego wydania, a w stosownym wypadku wycofanie tego zaświadczenia, jeśli właściwa instytucja państwa członkowskiego, w którym pracownik wykonuje pracę, wyraża wątpliwości co do prawdziwości okoliczności leżących u podstaw tego zaświadczenia, a tym samym danych, które w nim się znajdują, w szczególności ze względu na to, że nie odpowiadają one wymogom art. 14 pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71 (obecnie rozporządzenia 883/2004)³.

Artykuł 5 rozporządzenia nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stanowi:

1. Dokumenty wydane przez instytucję państwa członkowskiego do celów stosowania rozporządzenia podstawowego i rozporządzenia wykonawczego, stanowiące poświadczenie sytuacji danej osoby oraz dowody potwierdzające, na podstawie których zostały wydane te dokumenty, są akceptowane przez instytucje pozostałych państw członkowskich tak długo, jak długo nie zostaną wycofane lub uznane za nieważne przez państwo członkowskie, w którym zostały wydane.

2. W razie pojawienia się wątpliwości co do ważności dokumentu lub dokładności przedstawienia okoliczności, na których opierają się informacje zawarte w tym dokumencie, instytucja państwa członkowskiego, która otrzymuje dokument, zwraca się do instytucji, która ten dokument wydała, o niezbędne wyjaśnienia oraz, w stosownych przypadkach, o wycofanie tego dokumentu. Instytucja wydająca dokument ponownie rozpatruje podstawy jego wystawienia i w stosownych przypadkach wycofuje go.

W powołanym formularzu właściwa instytucja państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorstwo zatrudniające odnośnych pracowników prowadzi działalność gospodarczą, deklaruje, iż właściwy dla niej system zabezpieczenia społecznego będzie nadal znajdował do nich zastosowanie. Jak już wspomniano, stosownie do zasady, zgodnie z którą pracownicy winni należeć wyłącznie do jednego systemu zabezpieczenia społecznego, formularz ten bezwzględnie zakłada, iż system innego państwa członkowskiego nie może mieć zastosowania⁴.

W niniejszej sprawie portugalskie instytucje zabezpieczenia społecznego nie wydały żadnego zaświadczenia A1, ponieważ sąd pierwszej instancji wykazał, że zaświadczenia te były fałszywe.

Oskarżony podnosi jednak, że w przypadku zaistnienia poszlak oszustwa, który to przypadek odpowiada właśnie sytuacji fałszywych zaświadczeń A1, niewydanych przez właściwy do tego organ, procedura dialogu i koncyliacji powinna mimo

³ Wyrok z dnia 6 lutego 2018 r., Altun i in. (C-359/16, EU:C:2018:63, pkt 43).

⁴ Wyroki: z dnia 26 stycznia 2006 r., Herbosch Kiere (C-2/05, EU:C:2006:69, pkt 21); z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 38).

wszystko się odbyć. Jest ona obowiązkowym warunkiem wstępnym ustalenia, że przesłanki zaistnienia oszustwa zostały spełnione.

Na potrzeby badania tego zarzutu sąd na wstępie przypomina, że rozporządzenie nr 987/2009 skodyfikowało orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości, przyznając wiążący charakter zaświadczeniu A1 oraz właściwość wyłączną instytucji wydającej co do oceny ważności tego zaświadczenia oraz wyraźnie przejmując omawianą procedurę jako środek do rozstrzygnięcia rozbieżności w przedmiocie zarówno prawdziwości dokumentów sporządzonych przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, jak i ustalenia ustawodawstwa mającego zastosowanie wobec danego pracownika⁵.

Jednakże takie względy nie powinny dawać podmiotom prawa możliwości powoływania się na normy prawa Unii w sposób stanowiący oszustwo lub nadużycie.

Zasada zakazu oszustw i nadużycia prawa stanowi bowiem ogólną zasadę prawa Unii, do której przestrzegania jednostki są zobowiązane. Co za tym idzie, stosowania przepisu prawa Unii nie można bowiem rozszerzyć na działania prowadzone w celu korzystania w sposób noszący znamiona oszustwa lub nadużycia z korzyści przewidzianych w prawie Unii⁶.

Sąd zauważa ponadto, że właśnie w kontekście podejrzania oszustwa zastosowanie procedury dialogu i concyliacji przed ewentualnym prawomocnym stwierdzeniem oszustwa przez właściwe organy przyjmującego państwa członkowskiego ma szczególne znaczenie, ponieważ procedura ta umożliwia właściwej instytucji wydającego państwa członkowskiego i właściwej instytucji przyjmującego państwa członkowskiego nawiązanie dialogu i ścisłej współpracy w celu zweryfikowania i zgromadzenia, za pomocą uprawnień dochodzeniowych przysługujących im na podstawie ich odpowiednich praw krajowych, wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych, które mogą rozwiązać albo – przeciwnie – potwierdzić zasadność wątpliwości wyrażonych przez właściwą instytucję przyjmującego państwa członkowskiego w odniesieniu do okoliczności towarzyszących wydaniu rozpatrywanych zaświadczeń A1, które w niniejszej sprawie uznano za fałszywe⁷.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazuje, że procedura ta stanowi obowiązkowy warunek wstępny dla ustalenia, czy przesłanki istnienia oszustwa zostały spełnione, a tym samym wyciągnięcia wszelkich odpowiednich konsekwencji w odniesieniu do ważności omawianych zaświadczeń A1, a także

⁵ Wyrok z dnia 27 kwietnia 2017 r., A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:309, pkt 59).

⁶ Zobacz wyroki: z dnia 5 lipca 2007 r., Kofoed (C-321/05, EU:C:2007:408, pkt 38); z dnia 22 listopada 2017 r., Cussens i in. (C-251/16, EU:C:2017:881, pkt 27).

⁷ Wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., CRPNPAC i Vueling Airlines (C-370/17 i C-37/18, EU:C:2020:260, pkt 66).

dla ustalenia ustawodawstwa z zakresu zabezpieczenia społecznego mającego zastosowanie do zainteresowanych pracowników⁸.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej zdaje się twierdzić, że ryzyko naruszenia zasady stosowania ustawodawstwa tylko jednego państwa członkowskiego oraz ryzyko uiszczania podwójnych składek oraz osłabienia procedury dialogu i koncyliacji opartej na lojalnej współpracy między właściwymi instytucjami państw członkowskich sprawiają, że procedura dialogu i koncyliacji jest warunkiem wstępnym obowiązkowym.

W niniejszej sprawie, chociaż istnieją konkretne przesłanki oszustwa, które wykazał i uwzględnił sąd pierwszej instancji, to należy też zauważyć, że składki na ubezpieczenie społeczne zostały w istocie zapłacone na rzecz portugalskiego systemu zabezpieczenia społecznego, przy czym sąd nie ma informacji o powodach uzasadniających te płatności, ponieważ zarówno prokurator, jak i powód cywilny twierdzą, że zainteresowane spółki nigdy nie prowadziły działalności w Portugalii.

Kwestia ta może mieć zresztą wpływ na ewentualne konfiskaty, które w odpowiednim przypadku sąd mógłby orzec w razie wykazania popełnienia rozpatrywanych przez niego przestępstw.

W tych okolicznościach sąd uważa, że należy zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniami prejudycjalnymi wskazanymi w sentencji niniejszego wyroku.

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW

[...]

Sąd

Przed wydaniem orzeczenia co do istoty należy zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

1. Czy rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego należy interpretować w ten sposób, że ma ono zastosowanie w przypadku, gdy bez sprzeciwu stron orzeczono, po pierwsze, iż według ustaleń organów wymiaru sprawiedliwości państwa przyjmującego przedstawione zaświadczenia A1 są fałszywe, a po drugie, że czynności dochodzeniowe przeprowadzone przez organy wymiaru sprawiedliwości tego samego państwa przyjmującego zdają się wykazywać, iż spornych

⁸ Wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., CRPNPAC i Vueling Airlines (C-370/17 i C-37/18, EU:C:2020:260, pkt 71).

zaświadczeń nie wydały właściwe organy państwa wydającego, mimo że to właśnie te organy pobrały składki na ubezpieczenie społeczne?

2. W przypadku odpowiedzi twierdzącej, czy procedura dialogu i koncyliacji ustanowiona w art. 76 ust. 6 rozporządzenia nr 883/2004⁹ (która zastępuje procedurę przewidzianą w art. 84a ust. 3 rozporządzenia nr 1408/71) jest obowiązkowym warunkiem wstępnym dla ustalenia, czy zostały spełnione przesłanki zaistnienia oszustwa?
3. W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na oba pytania, czy zgodnie z zasadą zakazu oszustw i nadużyć prawa – która stanowi ogólną zasadę prawa Unii, a podmioty prawa są zobowiązane do jej przestrzegania – organy państwa, w którym pracownicy świadczyli pracę, mogą nie uwzględniać zaświadczeń A1 również bez przeprowadzenia procedury dialogu koncyliacyjnego w razie podejrzenia oszustwa, jeśli okoliczności faktyczne poddane ich ocenie pozwalają stwierdzić, że zaświadczenia te zostały przedstawione w wyniku działania uznanego przez organ wymiaru sprawiedliwości państwa przyjmującego za oszustwo ze strony pracodawcy?

W pozostałym zakresie pozostawia sprawę do rozstrzygnięcia i zawiesza postępowanie bezterminowo.

[...]

Wyrok ogłoszono [...] w dniu **25 maja 2023 r.**[...] [Podpisy i formuły zwyczajowe]

⁹ [...]. [Uwaga przytoczona w nawiasach w treści pytania]